

ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัดกับการพัฒนางานสร้างสรรค์:
กรณีศึกษาชุมชนเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา*

LOCAL WISDOM OF TAKAD PATTERN WEAVING AND CREATIVE DEVELOPMENT:
A CASE STUDY OF KOH YO COMMUNITY, MUEANG SONGKHLA DISTRICT,
SONGKHLA PROVINCE

อุมาร จรูญโรจน์*, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย, ธนภัทร เต็มรัตนกุล, อนินทร์ พุฒิชิต
Umaporn Jaroonroj*, Pornpan Khemakunasai, Tanapat Temrattanakul, Anin Puttichot

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย
Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: Umapornjaroonroj34@gmail.com

*Tel: 084-246-9466

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และเพื่อพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ประเภทผลิตภัณฑ์แฟชั่น การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต และการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และทดลองใช้เพื่อประเมินความชัดเจนของข้อคำถาม และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาแบบแจกความถี่ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า ผ้าทอลายตากัด (อวน) ของชุมชนเกาะยอเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สามารถนำมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัยได้ โดยรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย ชุดราตรี ชุดเดรสทำงาน และชุดลำลอง ซึ่งผู้บริโภคมีแนวโน้มเลือกซื้อชุดลำลองมากที่สุด ขณะที่ผู้เชี่ยวชาญและผู้บริโภคมีความเห็นสอดคล้องกันว่าผลิตภัณฑ์ควรมีความทันสมัย ใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน และมีราคาที่เหมาะสม ปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ เนื้อผ้า ราคา และรูปแบบของผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอควรให้ความสำคัญกับการออกแบบที่ผสมผสานอัตลักษณ์ดั้งเดิมกับแนวคิดร่วมสมัย การเพิ่มความหลากหลายของสีสันทัน และการสร้างเรื่องราวให้กับผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่า และความน่าสนใจในตลาด

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด, การพัฒนางานสร้างสรรค์, ผลิตภัณฑ์แฟชั่น, ชุมชนเกาะยอ

Abstract

Research on Ta-Kad Pattern Woven Fabric Wisdom and Creative Development: A Case Study of Koh Yo Community, Mueang District, Songkhla Province. This research article is part of a Doctor of Philosophy program in Cultural Studies. This research article a qualitative research methodology and Participatory action research (PAR). Data were collected through observation and interviews with key informants selected by purposive sampling, as well as respondents selected through simple random sampling. The research instruments consisted of interview forms and questionnaires that were validated for content validity by experts and pilot-tested to assess the clarity of the questions and the reliability of the instruments prior to data collection. Qualitative data were analysed using content analysis, while quantitative data were analysed using descriptive statistics, including frequency distribution and mean values. The findings revealed the Ta-kad pattern woven fabric (fishing-net motif) of Koh Yo Community represents valuable local wisdom with distinctive cultural identity and uniqueness. This traditional textile can be further developed into contemporary fashion products. The developed fashion products included evening gowns, work dresses, and casual wear, with consumers showing the greatest preference for casual wear. Both experts and consumers agreed that the products should be modern, practical for everyday use, and reasonably priced. The key factors influencing purchasing decisions were fabric quality, price, and product design. Furthermore, the study indicated that the development of woven-fabric products should emphasise designs that integrate traditional identity with contemporary concepts, increase colour variety, and create compelling product narratives. These strategies can enhance product value and attractiveness in the marketplace, thereby contributing to economic value creation and the sustainable preservation of local wisdom.

Keywords: Ta-Kad Pattern Woven Fabric Wisdom, Creative Design Development, Fashion Products, Koh Yo Community

บทนำ

วัฒนธรรมถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมมนุษย์ที่ถ่ายทอดผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และเป็นฐานสำคัญของการสร้างอัตลักษณ์ของบุคคล และชุมชน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2562) สิ่งที่เราเรียกว่า สากลทางวัฒนธรรม ปรากฏอยู่ในทุกแห่งหน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการแสดงออกอย่างศิลปะ ดนตรี การเต้นรำ พิธีกรรม และศาสนา ตลอดจนเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อดำรงชีวิต เช่น การใช้เครื่องมือ การทำอาหาร ที่อยู่อาศัย และเครื่องแต่งกาย ในมิติของมนุษยศาสตร์ วัฒนธรรมยังสะท้อนถึงระดับการพัฒนาของปัจเจกบุคคล

ทั้งในด้านศิลปะ วิทยาศาสตร์ การศึกษา และมารยาท อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้เพื่อแสดงอัตลักษณ์ และแยกแยะตนเองออกจากผู้อื่น ผ่านรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย เครื่องประดับ หรือแม้แต่การดัดแปลงร่างกาย ในบริบทของโลกยุคปัจจุบัน วัฒนธรรมมิได้เป็นเพียงเครื่องสะท้อนอัตลักษณ์ของบุคคล และสังคมเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และความสามารถในการแข่งขันของประเทศอีกด้วย ท่ามกลางความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หลายประเทศทั่วโลกจึงได้ผลักดันนโยบายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นทั้งการพัฒนาเทคโนโลยี และการยกระดับศักยภาพของประชาชนควบคู่กันไป จากแนวโน้มเศรษฐกิจโลกในอนาคตที่มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค ส่งผลให้เอเชียมีแนวโน้มเติบโตอย่างรวดเร็ว และอาจกลายเป็นศูนย์กลางอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกมากยิ่งขึ้น (Sawada, Y., 2019) จึงเป็นโอกาสสำคัญในการปรับกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นการเพิ่มคุณค่า และสร้างมูลค่าให้กับสินค้า และบริการที่มีศักยภาพ พร้อมทั้งพัฒนาให้เกิดความแตกต่าง เพื่อลดการแข่งขันในรูปแบบเดิม แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จึงกลายเป็นทางเลือกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ โดยอาศัยจุดแข็งด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะงานศิลปหัตถกรรม มาต่อยอดสู่ความคิดสร้างสรรค์เชิงเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เศรษฐกิจสร้างสรรค์เริ่มได้รับความนิยมอย่างชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ครอบคลุมกิจกรรมหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นงานศิลปะ สินค้า และบริการทางวัฒนธรรม ของเล่น งานอดิเรก ตลอดจนการวิจัย และพัฒนา แม้รูปแบบจะแตกต่างกันไป แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ การขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว หากแต่มีรากฐานมาจากวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสม และถ่ายทอดกันมาในแต่ละชุมชน ซึ่งสามารถนำมาต่อยอด และพัฒนาให้เกิดคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจได้อย่างหลากหลาย ในบริบทเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นักเศรษฐศาสตร์อย่าง Throsby, D. ได้เสนอว่าวัฒนธรรมสามารถสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ และคุณค่าทางสังคมควบคู่กัน ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมมีศักยภาพในการแข่งขันในตลาด (Throsby, D., 2001) ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) จึงสามารถมองได้ว่าเป็น “ทุนทางวัฒนธรรมที่ฝังตัวอยู่ในชุมชน” ซึ่งสะท้อนถึงความรู้ ทักษะ และวิถีชีวิตที่สั่งสมมา และสามารถนำไปพัฒนาเป็นนวัตกรรมหรือผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ได้ โดยเฉพาะในภาคหัตถกรรม เช่น งานผ้าทอ ที่เป็นตัวแทนของอัตลักษณ์ และความหมายเชิงวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นความรู้ที่มาจากชุมชน คือ ความรู้ของชาวบ้านที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ ส่งต่อจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับปรุง ประยุกต์ และเปลี่ยนแปลงจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (คมกริช ชาญณรงค์, 2560) การอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต้องอาศัย “กระบวนการที่มีชีวิต” ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างรุ่น การฝึกฝนจริง และการบูรณาการกับระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (UNESCO, 2003) ซึ่งประกอบด้วย ทักษะ การปฏิบัติ และแนวทางการแก้ปัญหาที่สั่งสมมา พัฒนขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระยะยาวกับบริบททางสังคม นิเวศวิทยา และวัฒนธรรมเฉพาะแทนที่จะมองว่าเป็นเพียงมรดกทางวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว มีงานวิจัยที่ได้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นทรัพยากรความรู้เชิงกลยุทธ์ที่ฝังตัวอยู่ในระบบการผลิตของพื้นที่ โดยส่วนใหญ่เป็นความรู้ที่แฝงอยู่

เรียนรู้จากประสบการณ์ และถ่ายทอดผ่านสังคม แต่ก็สามารถนำมาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรได้ และที่สำคัญในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบความรู้พื้นเมือง ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และเงื่อนไขทางสถาบันในท้องถิ่น ก่อให้เกิดฐานความรู้ที่มีพลวัต ความรู้ที่ฝังตัวอยู่เช่นนี้แสดงถึงทรัพยากรที่มีคุณค่า และอาจเลียนแบบไม่ได้ ซึ่งสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพโดยรวม และความแตกต่างในการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้ การมองภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะทรัพยากรความรู้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถแปรเปลี่ยนจากความรู้ที่ฝังรากลึกให้กลายเป็นนวัตกรรมได้อย่างไร โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่งานหัตถกรรมทำหน้าที่เป็นกลไกที่สำคัญในการถ่ายทอด และสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นออกมาในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ถูกเผยแพร่ให้แก่ชาวต่างชาติ และนักท่องเที่ยว ผ่านงานหัตถกรรมในหลายรูปแบบ หนึ่งในรูปแบบที่โดดเด่นและสะท้อนอัตลักษณ์ของไทยได้อย่างชัดเจน คือ ผ้าทอไทย ซึ่งมีความหลากหลายทั้งในด้านลวดลาย เทคนิคการทอ และความหมายเชิงวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ซึ่งผ้าถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มนุษย์มีไว้ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม เป็นเครื่องแสดงวัฒนธรรมของกลุ่มชน การทอผ้าของไทยมีการสังเกตจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัวออกมาเป็นการทอผ้า การย้อมสี หรือลวดลายบนผืนผ้า เหล่านี้ล้วนเป็นการบันทึกเรื่องราว ร่องรอยต่าง ๆ นอกจากแฝงความหมาย ความเชื่อ ประเพณี มโนทัศน์ โลกทัศน์ของกลุ่มชนแล้ว ยังสะท้อนคุณค่าทางภูมิปัญญาของชุมชนอีกด้วย ในปัจจุบัน ผ้าทอไทยมิได้เป็นเพียงเครื่องนุ่งห่มหรือสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเท่านั้น หากยังได้รับการพัฒนา และต่อยอดให้กลายเป็นสินค้าเชิงสร้างสรรค์ที่มีมูลค่าเพิ่ม สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป จากความสำคัญของผ้าทอไทยดังกล่าว ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยล้วนมีเอกลักษณ์การทอผ้าที่แตกต่างกันไปตามบริบททางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของภูมิปัญญาที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน หนึ่งในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านการทอผ้า คือ ผ้าทอมือของตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา ผ้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสงขลา ที่มีความประณีต และสีสันสวยงาม โดยมีการทอหยดดอกที่มีลวดลายอ่อนนุ่ม ถือเป็นสัญลักษณ์หัตถกรรมพื้นบ้านของภาคใต้ มรดกภูมิปัญญาผ้าทอได้สืบทอดผ่านครัวเรือนเรื่อยมาเป็นร้อย ๆ ปี ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่มีประวัติความเป็นมา และอัตลักษณ์เฉพาะตัวทั้งในด้านลวดลาย สีสัน ผ้าทอเกาะยอไม่เพียงเป็นเครื่องนุ่งห่มหรือผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเท่านั้น หากยังเป็นตัวแทนของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการเลือกใช้วัสดุ และการออกแบบลวดลายที่ได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติ และบริบทของพื้นที่ ซึ่งล้วนมีส่วนสำคัญในการสร้างคุณค่า และมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า จังหวัดสงขลาภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดที่น่าสนใจอย่างยิ่ง (สำนักงานส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, 2555) ท่ามกลางความหลากหลายของลวดลายผ้าทอเกาะยอ ลวดลายตากัด นับเป็นหนึ่งในลายอัตลักษณ์ของเกาะยอที่มีเรื่องราวที่น่าสนใจเนื่องจากมีต้นแบบมาจาก “กัตหรือตากัด” คำว่า “ตากัด” มีความหมายในเชิงกลวิธีการทอที่ลึกซึ้ง “ตา” หมายถึง ช่องตารางขนาดเล็กที่เกิดจากการทอ การสาน การถัก หรือลากเส้นผ่านกัน เช่น ตารางแห ตาตะแกรง ตาตาราง หรือเรียกอีกชื่อที่เป็นรูปตาต่าง ๆ เช่น ตาสมุก ตาราขวัด

ตามืดงา ตามืดบัว ตาหมากรุก หรือตากัด สำหรับ “กัต” หรือ “ตากัด” เป็นภาษาถิ่นที่ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ใช้เรียกเครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดวนของพวกเขา ซึ่งมีหลายประเภท เช่น กัดวาง กัดลอย (อวนลอย) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เป็นการผสมผสานกันระหว่างเครื่องมือจับปลาอย่างง่ายของชาวประมงพื้นบ้านกับฝีมือของช่างทอ ลวดลายตากัดเกิดจากกระบวนการสร้างลวดลายบนผืนผ้าที่อาศัยความละเอียด ประณีต และทักษะเฉพาะของผู้ทอ โดยมีการจัดวางจังหวะของเส้นด้ายให้เกิดเป็นรูปแบบซ้ำอย่างมีแบบแผน ซึ่งก่อให้เกิดมิติทางสายตาและเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผ้าทอเกาะยอ นอกจากนี้ ลวดลายตากัดยังสะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับความคิดสร้างสรรค์ของช่างทอในแต่ละยุคสมัย ลวดลายที่ปรากฏได้เป็นเพียงความสวยงามเชิงศิลปะเท่านั้น หากยังแฝงไปด้วยความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ความเชื่อ และสภาพแวดล้อมของชุมชน แม้ว่าลวดลายตากัดในผ้าทอเกาะยอจะได้รับการยอมรับในฐานะมรดกทางภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม และศิลปะ แต่การศึกษาในอดีตส่วนใหญ่มีมุมมองเน้นเพียงการบันทึกข้อมูลพื้นฐาน เช่น ประวัติความเป็นมา ลักษณะลวดลาย หรือกระบวนการผลิตในเชิงอนุรักษ์เป็นหลัก ขณะที่การวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับศักยภาพในการประยุกต์ใช้ลวดลายตากัดสู่บริบทของงานสร้างสรรค์ร่วมสมัยยังมีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งยังขาดการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการออกแบบร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

จากข้อจำกัดดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างสำคัญขององค์ความรู้ ในการพัฒนา และต่อยอดผ้าทอลายตากัดจากบริบทดั้งเดิมไปสู่งานสร้างสรรค์ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดในปัจจุบัน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมแฟชั่น ซึ่งยังขาดแนวทางการออกแบบที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์ดั้งเดิมเข้ากับรูปแบบร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัย เรื่อง ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัดกับการพัฒนางานสร้างสรรค์ จึงมุ่งศึกษาศักยภาพของลวดลายตากัดในฐานะทุนทางวัฒนธรรม และนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นงานสร้างสรรค์ประเภทผลิตภัณฑ์แฟชั่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และเพื่อพัฒนาผ้าทอลายตากัดให้สามารถต่อยอดสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นที่มีความร่วมสมัย สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และยังคงรักษาอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ประเภทผลิตภัณฑ์แฟชั่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา และใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้เชี่ยวชาญและผู้บริโภคเพื่อรับฟังความเห็น และข้อเสนอแนะสำหรับผลิตภัณฑ์แฟชั่น เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากผ้าทอลายตากัด ดังนี้

1.1 ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของผ้าทอลายตากัด ทั้งในด้านลวดลาย ความหมายเชิงวัฒนธรรม และเทคนิคการทอ จากนั้นนำองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่น

1.2 ระยะที่ 2 ประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ประเภทผลิตภัณฑ์แฟชั่น เพื่อออกแบบร่างผลิตภัณฑ์แฟชั่น จากข้อมูลแนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัด สู่งานสร้างสรรค์ประเภทผลิตภัณฑ์แฟชั่น

1.3 ระยะที่ 3 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้เชี่ยวชาญและผู้บริโภคเพื่อรับฟังความเห็น และข้อเสนอแนะสำหรับผลิตภัณฑ์แฟชั่น เพื่อประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากผ้าทอลายตากัด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ระยะที่ 1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นจำนวน 3 กลุ่ม ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ 1) ช่างทอผ้าเกาะยอ จำนวน 5 คน 2) ชาวประมงพื้นบ้านที่ครอบครัวทำประมงมาแล้ว 3 รุ่น จำนวน 5 คน และ 3) ผู้สูงอายุในชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับผ้าทอลายตากัด จำนวน 3 คน

2.2 ระยะที่ 2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ประเภทผลิตภัณฑ์แฟชั่น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นจำนวน 5 กลุ่ม ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่น จำนวน 2 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการตัดเย็บผลิตภัณฑ์แฟชั่น จำนวน 2 คน 3) ตัวแทนผู้บริโภคผลิตภัณฑ์แฟชั่น จำนวน 3 คน 4) ตัวแทนร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์แฟชั่น จำนวน 2 คน และ 5) ช่างทอผ้าเกาะยอ จำนวน 1 คน

2.3 ระยะที่ 3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ประเภทผลิตภัณฑ์แฟชั่น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่

2.3.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้า การออกแบบหรือการตัดเย็บ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่น จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการตัดเย็บผลิตภัณฑ์แฟชั่น จำนวน 2 คน และช่างทอผ้าเกาะยอ จำนวน 1 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากประสบการณ์และความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

2.3.2 ตัวแทนผู้ใช้บริโภค จำนวน 140 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากรที่มีประสบการณ์หรือความสนใจในผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 1 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยแบบกึ่งมีโครงสร้าง ระยะที่ 2 ผู้วิจัยใช้การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ และระยะที่ 3 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัยสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้า การออกแบบหรือการตัดเย็บ และแบบสอบถามเพื่อการวิจัยสำหรับตัวแทนผู้ใช้บริโภค ประกอบด้วย ข้อคำถาม 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แนวทางการออกแบบผ้าทอสำหรับผลิตภัณฑ์แฟชั่น และตอนที่ 3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่น มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แบ่งตามมาตรฐานของลิเคิร์ต (Likert Scale) และคำถามปลายเปิด ก่อนการนำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลไปใช้จริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 1.00 และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อประเมินความชัดเจนของข้อความ และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เท่ากับ 0.87 ทั้งนี้ ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วน และความถูกต้องของข้อมูล ทำการคัดกรองข้อมูล และจัดเตรียมข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสนามวิจัยเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อความ ตรวจสอบ จัดหมวดหมู่ข้อมูล ศึกษาข้อมูล ในระดับคำ ระดับข้อความ ภาพ และแบบสอบถามเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ และค่าเฉลี่ย เพื่อวิเคราะห์ผลเพื่อประกอบการอธิบายรายละเอียด โดยภาพประกอบจะเพิ่มความสมบูรณ์ของเนื้อหา การนำเสนอผลการศึกษาใช้รูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัดเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์กระเป๋าและเครื่องแต่งกายแฟชั่นร่วมสมัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัดกับการพัฒนางานสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชุมชนเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด พบว่า ผ้าทอลายตากัดเป็นการผสมผสานกันระหว่างเครื่องมือจับปลากับฝีมือของช่างทอ โดยคำว่า “กัต” เป็นคำท้องถิ่นที่กร่อนมาจากคำภาษามลายูว่า “ปุกัต” (Pukat) ซึ่งหมายถึง “อวน” หรือเครื่องมือจับปลาของชาวประมงชายฝั่ง จนเป็นมรดกภูมิปัญญาที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) กลยุทธ์การสืบสานลายทอนี้ให้เกิดความยั่งยืน คือ การนำผ้าทอลายตากัดที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาประดิษฐ์ใหม่ในรูปแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่น นอกจากสะท้อนความหมายทางอาชีพของคนหาปลาที่มีมาแต่ดั้งเดิม และอาชีพทอผ้าในครัวเรือน หากยังสะท้อนคุณค่าของสิ่งประดิษฐ์ที่ชาวบ้านได้คิดค้นขึ้นมาด้วยตนเอง ผ้าทอลายตากัดที่นำเข้าสู่งานสร้างสรรค์จึงไม่ใช่เพียงผลิตภัณฑ์แฟชั่น และไม่ใช่แค่เป็นบันทึกประวัติศาสตร์ชีวิตของคนเกาะยอลุ่มทะเลสาบสงขลา หากแต่ยังเป็นสินทรัพย์ทางปัญญาที่นำมาสร้างมูลค่า (Value Creation) โดยเปลี่ยนจากการขายผ้าเป็นการขายคุณค่าและความทรงจำ

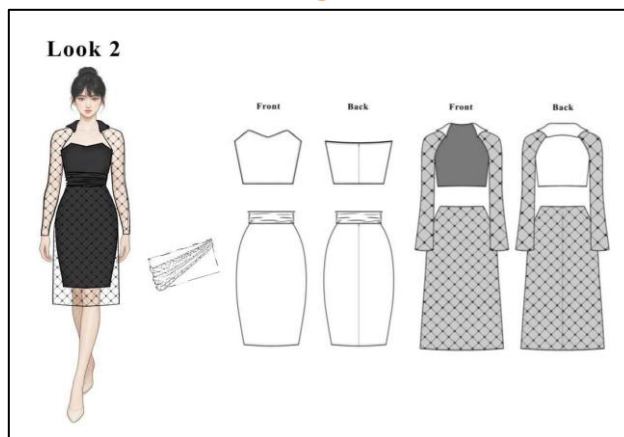
ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมจากผ้าทอลายตากัด สู่ผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัย ผู้วิจัยใช้แนวคิดในการออกแบบ เริ่มจากการดึงเอกลักษณ์ของผ้าทอลายตากัด หมายถึง การทอผ้าที่มีต้นแบบการทอผ้ามาจากการซ่อมตาข่าย (แหหรืออวน) ของชาวประมงแบบพื้นบ้าน เป็นแนวทางหลักในการออกแบบ ซึ่งสามารถออกแบบออกมาเป็น 3 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 ชุดราตรีเข้ารูปทรงหางปลา (Mermaid) ได้รับแรงบันดาลใจจากรูปทรงของปลาและกัด (ตาข่ายดักปลา) โดยท่อนบนเป็นเกาะอกหัวใจลายตากัดที่เกิดจากการจับจีบผ้าให้เป็นลายนูนเพิ่มมิติของผ้าให้น่าสนใจ ท่อนล่างเป็นกระโปรงหางปลาบานเน้นส่วนเว้าส่วนโค้งและผ้าตาข่ายที่สัมพันธ์กับท่อนบนอย่างลงตัว หูหระ พร้อมกระเป๋าทรงเฟรมแบ็ก (Frame Bag) ซึ่งมีโครงสร้างแข็งแรงและชัดเจน มีที่เปิดจากด้านบนคล้ายกับกระเป๋าตังค์โบราณ ดูคลาสสิกและเป็นทางการ เหมาะกับโอกาสที่ต้องการความเป็นระเบียบและความสง่างาม กระเป๋าที่ดึงเอกลักษณ์ของการใช้ผ้าตาข่ายเช่นเดียวกับส่วนของกระโปรง ดังแสดงในภาพที่ 1

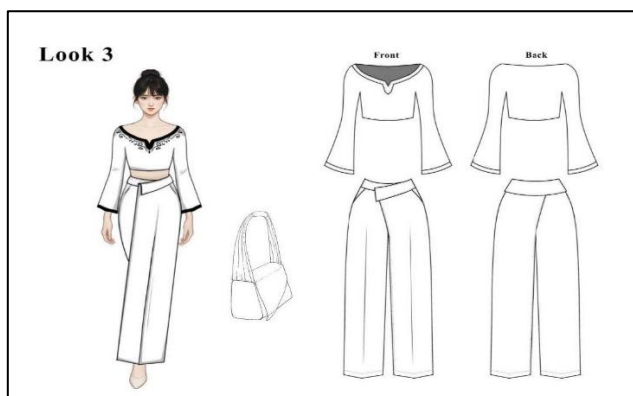
ภาพที่ 1 ชุดราตรีเข้ารูปทรงหางปลา (Mermaid) และกระเป๋าทอจากผ้าทอลายตากัด

แบบที่ 2 ชุดเดรสทำงาน ใช้ผ้าตาข่ายหรือผ้าชีทรูบริเวณแขนและกระโปรงเพื่อเพิ่มลูกเล่นและสไตล์ โดยตัวชุดหลักจะเป็นผ้าทอจากผ้าทอลายตากัดที่ดูเป็นทางการ สามารถสวมใส่ได้ทั้งวันธรรมดาและวันพิเศษ คู่กับกระเป๋าทรงคลัทช์ (Clutch) ขนาดเล็ก มีความคล่องตัวในการถือ ออกแบบโดยใช้ผ้าทอ เป็นผ้าพื้นของตัวกระเป๋ และมีผ้าตาข่ายรูปแบบเดียวกับชุดพันอยู่รอบกระเป๋าคือความรู้สึกเรียบหรูและเป็นทางการในเวลาเดียวกัน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ชุดเดรสทำงาน และกระเป๋าถือจากผ้าทอลายตากัด

แบบที่ 3 ชุดลำลอง แรงบันดาลใจมาจากชุดชาวประมง ที่ไม่เพียงแค่สวยงาม แต่ยังดูสมาร์ท สวมใส่สบาย ใช้งานได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถปรับสัดส่วนเอวให้พอดีสำหรับทุกคนตามอย่างของ กางเกงเลหรือ กางเกงชาวประมง ใช้คู่กับกระเป๋าขนาดใหญ่ที่ผสมผสานระหว่างทราย่าม (Satchel Bag) และกระเป๋า ทรงพับ (Flap Bag) กระเป๋าสะพายไหล่ผ้าทั้งตัวและมีฝาปิดพับลงมา ตัดเย็บเรียบง่าย ให้ความรู้สึกสบาย ๆ เข้ากับวิถีชาวเล ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ชุดลำลอง และกระเป๋าถือจากผ้าทอลายตากัด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่งานสร้างสรรค์ประเภทผลิตภัณฑ์แฟชั่น

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้า การออกแบบหรือการตัดเย็บ

1.1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้า การออกแบบ หรือการตัดเย็บ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดในภาคใต้ ได้แก่ จังหวัด สงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดตรัง และจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกัน เมื่อพิจารณาตามอายุ

ของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 35 - 44 ปี จำนวน 3 คน รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 25 - 34 ปี จำนวน 1 คน และช่วงอายุ 18 - 24 ปี จำนวน 1 คน ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน และส่วนใหญ่ผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านการทอผ้า การออกแบบหรือการตัดเย็บ อยู่ในช่วง 7 - 9 ปี มากที่สุด จำนวน 3 คน รองลงมาอยู่ในช่วง 1 - 3 ปี จำนวน 1 คน และอยู่ในช่วง 4 - 6 ปี จำนวน 1 คน

1.2 แนวทางการออกแบบผ้าทอสำหรับผลิตภัณฑ์แฟชั่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ Look 3 ชุดลำลอง จำนวน 2 คน Look 2 ชุดเครื่องทำงาน จำนวน 2 คน และ Look 1 ชุดราตรี จำนวน 1 คน เมื่อพิจารณาจากความเหมาะสมของราคาต่อชุดต่าง ๆ พบว่า Look 1 ชุดราตรี ราคาที่เหมาะสม คือ 2,000 บาทขึ้นไป Look 2 ชุดเครื่องทำงาน ราคาที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 1,001 - 1,500 บาท และ 1,501 - 2,000 บาท และ Look 3 ชุดลำลอง ราคาที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 500 - 1,000 บาท และ 1,501 - 2,000 บาท ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้า การออกแบบหรือการตัดเย็บต่อชุดต่าง ๆ ในรายด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในประเด็นต่าง ๆ ต่อชุดต่าง ๆ จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ชุด	แนวความคิด	วัสดุ	โอกาสในการสวมใส่	การออกแบบ	ความเป็นไปได้ด้านการตัดเย็บ	ความเป็นไปได้ด้านการตลาด
Look 1 ชุดราตรี	3	5	3	3	5	3
Look 2 ชุดเครื่องทำงาน	4	4	4.5	4	4	4
Look 3 ชุดลำลอง	3.5	3.5	3.5	3	3.5	3.5

จากตารางที่ 1 พบว่า Look 2 ชุดเครื่องทำงาน เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมความพึงพอใจสูงและสม่ำเสมอในเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านแนวความคิด โอกาสในการสวมใส่ และศักยภาพทางการตลาด สะท้อนให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญกับชุดที่สามารถใช้งานได้จริง มีความร่วมสมัย และตอบโจทย์การใช้ชีวิตประจำวัน ขณะที่ Look 1 ชุดราตรีมีความโดดเด่นด้านวัสดุและการตัดเย็บ แต่มีข้อจำกัดด้านการใช้งานและตลาด ส่วน Look 3 ชุดลำลองมีจุดเด่นด้านความเรียบง่ายและความยืดหยุ่น แต่ยังสามารถพัฒนาเพิ่มเติมในด้านการออกแบบและการสร้างจุดขายทางการตลาดได้ในอนาคต

1.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวทางการออกแบบผ้าทอสำหรับผลิตภัณฑ์ พบว่า ผ้าทอส่วนใหญ่มีสีโทนสีหม่นและจำกัดอยู่ในกรอบของสีดั้งเดิม จึงเสนอให้มีการพัฒนาการใช้สีสันทันที่หลากหลายน ในด้านการออกแบบ ควรปรับรูปแบบผ้าทอและเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับการใช้งานจริงมากขึ้น โดยลดข้อจำกัดของการใช้งานในโอกาสเฉพาะหรือโอกาสพิเศษ เพิ่มความคล่องตัวและสามารถสวมใส่เป็นส่วนหนึ่งของการแต่งกายในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังให้ความสำคัญกับการสร้างเรื่องราวให้กับลวดลายผ้าทอเพื่อช่วยยกระดับคุณค่าของผ้าทอจากวัสดุเครื่องนุ่งห่มสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปแนวทางการออกแบบผ้าทอสำหรับผลิตภัณฑ์แฟชั่น ได้ดังนี้

1.3.1 การพัฒนาสีสันทันที่หลากหลายนและร่วมสมัย เพิ่มการใช้สีสันทันที่สดใสและทันสมัย โดยยังคงสะท้อนอัตลักษณ์และบริบททางวัฒนธรรมของผ้าทอพื้นถิ่น

1.3.2 การออกแบบโดยคำนึงถึงการใช้งานจริง ปรับรูปแบบเครื่องแต่งกายให้สามารถสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวัน มีความสะดวกสบาย และตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ร่วมสมัย

1.3.3 ใช้แนวความคิดเล่าเรื่องในงานออกแบบ ถ่ายทอดเรื่องราว ความเชื่อ และวิถีชีวิตผ่านลวดลายผ้าทอ เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าเชิงวัฒนธรรมให้กับผลิตภัณฑ์

1.3.4 ผสมผสานอัตลักษณ์พื้นถิ่นกับการออกแบบร่วมสมัย รักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมของผ้าทอ พร้อมประยุกต์องค์ประกอบการออกแบบสมัยใหม่ เพื่อขยายกลุ่มผู้บริโภค

1.3.5 ถ่ายทอดจิตวิญญาณของช่างฝีมือไทย ให้ความสำคัญกับผ้าทอมือในฐานะหัวใจของการออกแบบ เพื่อสร้างคุณค่าทางจิตใจ ความภาคภูมิใจ และเอกลักษณ์เฉพาะตัวแก่ผู้สวมใส่

2. ตัวแทนผู้ใช้บริโภค

2.1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับตัวแทนผู้ใช้บริโภค ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดในภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา 63 คน จังหวัดตรัง 16 คน จังหวัดพัทลุง 12 คน จังหวัดนครศรีธรรมราช 11 คน จังหวัดยะลา 10 คน จังหวัดนราธิวาส 5 คน จังหวัดสตูล 4 คน จังหวัดกระบี่ 4 คน จังหวัดปัตตานี 3 คน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 1 คน จังหวัดชุมพร 1 คน และภูมิภาคอื่น ๆ 10 คน เมื่อพิจารณาตามอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตัวแทนผู้ใช้บริโภค ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 18 - 24 ปี จำนวน 57 คน รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 25 - 34 ปี จำนวน 40 คน รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 35 - 44 ปี จำนวน 21 คน รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 45 - 54 ปี จำนวน 15 คน และช่วงอายุ 55 - 64 ปี จำนวน 7 คน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนิสิตมากที่สุด จำนวน 39 คน รองลงมาพนักงานเอกชน จำนวน 28 คน และประกอบอาชีพข้าราชการบำนาญ พยาบาล เกษตรกรน้อยที่สุด จำนวน 2 คน

2.2 แนวโน้มการซื้อผ้าทอและแนวทางการออกแบบผ้าทอสำหรับผลิตภัณฑ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักผ้าทอเกาะยอ (จังหวัดสงขลา) มากที่สุด จำนวน 132 คน รองลงมาผ้าทอบาดิก (จังหวัดปัตตานี/นราธิวาส) จำนวน 45 คน และไม่รู้จักเลย จำนวน 1 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยซื้อผ้าทอ จำนวน 102 คน (เสื้อผ้า จำนวน 48 คน, ของใช้ จำนวน 3 คน, ของที่ระลึก จำนวน 36 คน และผ้าชิ้น/ผ้าหาลา จำนวน 15 คน) และไม่เคยซื้อ จำนวน 38 คน เมื่อวิเคราะห์สถานที่ในการซื้อขายผ้าทอ พบว่าส่วนใหญ่ซื้อขายผ้าทอ ณ จุดซื้อของในสถานที่ท่องเที่ยวมากที่สุด จำนวน 82 คน รองลงมา แหล่งผลิตผ้าทอ จำนวน 60 คน และห้างสรรพสินค้าน้อยที่สุด จำนวน 21 คน เมื่อพิจารณาจากปัจจัยสำคัญในการเลือกซื้อ พบว่า เนื้อผ้าเป็นปัจจัยสำคัญมากที่สุดในการเลือกซื้อ จำนวน 84 คน รองลง คือ ราคา จำนวน 79 คน และแบรนด์เป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกซื้อน้อยที่สุด จำนวน 15 คน เมื่อพิจารณาจากชุดที่มีแนวโน้มที่จะซื้อ พบว่า Look 3 ชุดลำลอง มากที่สุด จำนวน 59 คน รองลงมา Look 2 ชุดเดรสทำงาน จำนวน 43 คน และ Look 1 ชุดราตรี จำนวน 38 คน ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของตัวแทนผู้ใช้บริโภคต่อชุดต่าง ๆ ในรายด้าน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในประเด็นต่าง ๆ ต่อชุดต่าง ๆ จากความเห็นของผู้บริโภค

ชุด	แนวความคิด	วัสดุ	โอกาสในการสวมใส่	การออกแบบ	ความเป็นไปได้ที่จะตัดสินใจซื้อ
Look 1 ชุดราตรี	3.95	3.89	3.43	3.86	3.54

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในประเด็นต่าง ๆ ต่อชุดต่าง ๆ จากความเห็นของผู้บริโภค (ต่อ)

ชุด	แนวความคิด	วัสดุ	โอกาสในการสวมใส่	การออกแบบ	ความเป็นไปได้ที่จะตัดสินใจซื้อ
Look 2 ชุดเดรสทำงาน	3.93	3.98	3.95	3.98	3.88
Look 3 ชุดลำลอง	3.85	3.83	3.75	4.05	3.73

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดกับชุดที่สามารถใช้งานได้จริง มีโอกาสสวมใส่หลากหลาย และใช้วัสดุที่มีคุณภาพ ส่งผลให้ Look 2 ชุดเดรสทำงาน มีแนวโน้มได้รับความนิยมและมีโอกาสในการตัดสินใจซื้อสูงที่สุด ขณะที่ Look 1 ชุดราตรีแม้มีแนวความคิดโดดเด่น แต่ข้อจำกัดด้านการใช้งานทำให้แนวโน้มทางการตลาดต่ำกว่า

2.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวโน้มในการเลือกซื้อและการออกแบบผ้าทอสำหรับผลิตภัณฑ์แฟชั่น พบว่า ผ้าทอส่วนใหญ่เป็นงานที่มีคุณค่าและสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การมีการพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีความทันสมัย ร่วมสมัย และสามารถสวมใส่ในชีวิตประจำวันได้จริง นอกจากนี้ ในด้านราคา ผู้บริโภคมีความคิดเห็นว่าควรมีราคาที่เหมาะสมและสามารถเข้าถึงได้ เพื่อขยายฐานลูกค้า ไม่จำกัดเฉพาะลูกค้ากลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จากการวิเคราะห์ความชื่นชอบหรือต้องการปรับแก้ในประเด็นต่าง ๆ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปความชื่นชอบหรือต้องการปรับแก้ในประเด็นต่าง ๆ ต่อชุดต่าง ๆ จากความเห็นของผู้บริโภค

ชุด	ความชื่นชอบ	ต้องการปรับแก้
Look 1 ชุดราตรี	- ดีไซน์โดยรวม มองว่าชุดมีความ สวย หรู ดูดี และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การออกแบบมีความร่วมสมัย สามารถสวมใส่ได้ในหลายโอกาส ดีไซน์เข้ากับยุคสมัย และยังคงสะท้อนที่มา/อัตลักษณ์ของลวดลายผ้า - รูปทรงและสรีระ ชอบชุดที่ รัศรูป เข้าทรง โดยเฉพาะบริเวณเอว ทำให้ดูพอมและมีสรีระสวย กระโปรงยาว ทรงสวย ช่วยเสริมบุคลิกและรูปร่าง รูปทรงของชุดสอดคล้องกับลวดลายผ้า - ส่วนเสื้อและรายละเอียด ผู้ตอบจำนวนมาก ชื่นชอบ ทรงเสื้อ และ ส่วนบนของชุดเห็นว่าการออกแบบโดยรวม “ดีอยู่แล้ว” และ “ไม่ต้องปรับปรุง	- การเพิ่มลูกเล่น / กิมมิก เสนอให้เพิ่มรายละเอียดเล็กน้อย เช่น เพชร หรือกิมมิก เพื่อเพิ่มความโดดเด่น เพิ่มลูกเล่นในบางจุดของชุดเพื่อให้ดูน่าสนใจมากขึ้น แต่ไม่มากเกินไป - การปรับดีไซน์ส่วนบน เสื้อก่อนบนสามารถปรับให้ดูทันสมัยมากขึ้น มีข้อเสนอให้เปลี่ยนจาก เกาะอกเป็นเสื้อปาดไหล่ หรือดีไซน์อื่นที่เพิ่มลูกเล่น - การเพิ่มลูกเล่น / กิมมิก เสนอให้เพิ่มรายละเอียดเล็กน้อย เช่น เพชร หรือกิมมิก เพื่อเพิ่มความโดดเด่น เพิ่มลูกเล่นในบางจุดของชุดเพื่อให้ดูน่าสนใจมากขึ้น แต่ไม่มากเกินไป - การปรับดีไซน์ส่วนบน เสื้อก่อนบนสามารถปรับให้ดูทันสมัยมากขึ้น มีข้อเสนอให้เปลี่ยนจากเกาะอก เป็นเสื้อปาดไหล่ หรือดีไซน์อื่นที่เพิ่มลูกเล่น

ตารางที่ 3 สรุปความชื่นชอบหรือต้องการปรับแก้ในประเด็นต่าง ๆ ต่อชุดต่าง ๆ จากความเห็นของผู้บริโภค (ต่อ)

ชุด	ความชื่นชอบ	ต้องการปรับแก้
Look 2 ชุดเดรสทำงาน	การออกแบบโดยรวม ผู้ตอบจำนวนมาก ชื่นชอบ การออกแบบของชุด มองว่าดีไซน์ สวย เรียบหรู ดูสุภาพ เหมาะสมกับวัยทำงาน มีภาพลักษณ์ที่ดีเป็นทางการ แต่ไม่เชย - การใช้งาน ชุดสามารถ ใส่ทำงานได้จริง ใช้ได้ หลายโอกาส เช่น ใส่ทำงานประจำ ใส่ออกงานทางการ ใช้ได้ทั้ง กลางวันและกลางคืน รายละเอียดเฉพาะส่วน ขอบลายผ้า ขอบทรงชุด ขอบท่อนล่าง ขอบความเป็น เดรส ที่ดูสุภาพและใช้งานได้หลากหลาย	- ความมิดชิดของชุด ประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด ส่วน ซีทรู เป็นจุดที่ถูกพูดถึงซ้ำหลายครั้งผู้ตอบ เสนอให้ทำให้ มิดชิดขึ้น ซีทรูควร เสมอกับตัวผ้า - รายละเอียดเฉพาะจุด บริเวณแขน อยากให้ดู ทันสมัยมากขึ้น บริเวณคอ อยากได้ความมิดชิด เพิ่มความยาวกระโปรง มีความต้องการแบบ กระโปรงยาว
Look 3 ชุดลำลอง	- ดีไซน์เรียบง่าย ทันสมัย ชื่นชอบเสื้อผ้าที่เข้ากับทุกยุค ทุกสมัย ใส่สบาย และดูดี - การประยุกต์ผ้าทอเข้ากับแฟชั่นปัจจุบัน แม้จะมี การลดทอนเอกลักษณ์ดั้งเดิมของผ้าทอลงบ้าง แต่ถือเป็นแนวทางที่ดีในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ไม่ให้เลือนหาย - การใช้งานได้หลากหลายโอกาส ใส่ได้ทั้งใน ชีวิตประจำวัน งานทางการ และงานตามกาลเทศะ - แนวคิดรักษ์โลก ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และใช้งานได้หลากหลายได้รับความสนใจสูง	- เพิ่มความหลากหลายของแบบและสินค้า ควรมี ตัวเลือกมากขึ้นตามเทรนด์แฟชั่นที่เปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา - ออกแบบให้ใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน เน้นความคล่องตัว ใส่สบาย และไม่ดูเป็นชุดพิธีการ มากเกินไป - ราคาเข้าถึงได้ เพื่อให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อ ได้ง่ายขึ้น - ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ควรมีสินค้าให้เลือก ครบถ้วนสำหรับทุกเพศ ทุกช่วงวัย

จากตารางที่ 3 พบว่า Look 1 ชุดราตรี ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความพึงพอใจต่อการออกแบบชุดในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านความสวยงาม ความหรูหรา และรูปทรงที่ช่วยเสริมสรีระ ข้อเสนอแนะที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นการปรับรายละเอียดเล็กน้อย เพื่อเพิ่มความทันสมัยและลูกเล่นของชุด มากกว่าการปรับโครงสร้างหลักของการออกแบบ แสดงให้เห็นว่าดีไซเนอร์ปัจจุบันมีพื้นฐานที่ดี และสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเชิงพาณิชย์หรือการออกแบบคอลเลกชันได้

Look 2 ชุดเดรสทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถาม ชื่นชอบดีไซน์และแนวคิดของชุดเป็นอย่างมาก สิ่งที่ควรนำไปพัฒนาต่อ คือ ปรับระดับความมิดชิด พัฒนารายละเอียดแขนและทรงให้ดูทันสมัย เพิ่มตัวเลือกความยาวกระโปรง หากนำข้อเสนอเหล่านี้ไปปรับแก้ จะช่วยให้ชุดตอบโจทย์วัยทำงานมากขึ้น เพิ่มความมั่นใจ และขยายโอกาสการใช้งานได้หลากหลายขึ้น

Look 3 ชุดลำลอง ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความชื่นชอบผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ถูกพัฒนาให้มีความร่วมสมัย เรียบง่าย ใส่ได้หลายโอกาส และเข้าถึงง่าย ทั้งในด้านราคาและช่องทางการจำหน่าย พร้อมทั้งมองว่าการปรับรูปแบบผ้าทอให้เข้ากับแฟชั่นยุคใหม่เป็นแนวทางที่ช่วยรักษาและสืบสานคุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อองค์ความรู้ดั้งเดิมถูกนำมาบูรณาการเข้ากับกระบวนการออกแบบร่วมสมัย การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าลวดลายผ้าทอไม่ได้เป็นเพียงองค์ประกอบเชิงสุนทรียภาพ หากแต่เป็นระบบความรู้ที่สะท้อนอัตลักษณ์และความหมายเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงเศรษฐกิจได้

ผลการวิจัย พบว่า ผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เกิดจากวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนที่ประกอบอาชีพทำการประมง โดยใช้ฉนวนหรือกัด ในการจับปลา เมื่อใช้งานไปนาน ๆ เกิดการชำรุด จึงมีการซ่อมแซม และเกิดเป็นลวดลายของช่องตาข่าย ซึ่งเป็นที่มาของคำว่าตากัด ต่อมาผู้หญิงที่มักทอผ้าและซ่อมกัดยู่กับบ้าน ได้เกิดแรงบันดาลใจโดยนำลวดลายตากัดมาประยุกต์เป็นลายผ้า และทดลองทอจนเป็นผืนผ้าลายตากัด ผ้าทอลายตากัดมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัยที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ โดยเฉพาะในกลุ่มเสื้อผ้าลำลองและชุดทำงาน ซึ่งเน้นการใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความสะดวกสบาย คุณภาพของวัสดุ และความเหมาะสมของราคาเป็นหลัก

ประเด็นดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่ระบุว่ากระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้งานจริง (Functionality) ควบคู่กับความงามเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างยั่งยืน (อรรถพันธ์ พงศ์เลาหพันธ์, 2563); (อรรถสิทธิ์ จันทรนิเวศน์, 2557) แม้ผลการวิจัยจะค้นพบความท้าทายสำคัญ คือ ความไม่สอดคล้องระหว่างรูปแบบผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน กล่าวคือ ผู้ผลิตมักให้ความสำคัญกับการรักษารูปแบบดั้งเดิม ขณะที่ผู้บริโภคต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย ใช้งานได้จริง และมีราคาที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ดุณฑ์ ชมชื่น ที่ได้วิจัยเรื่องการเสริมสร้างศักยภาพการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน “ผ้าทอกะเหรี่ยง” ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์: กรณีชุมชนตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่ชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จำเป็นต้องพัฒนาทั้งด้านคุณภาพสินค้าและการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ดุณฑ์ ชมชื่น, 2558) อีกทั้งผลการวิจัยที่พบว่าผู้บริโภคต้องการความหลากหลายของรูปแบบ สีสัณ และการออกแบบที่สอดคล้องกับแฟชั่นสมัยใหม่ รวมถึงต้องการให้ผลิตภัณฑ์สามารถตอบโจทย์ทุกเพศทุกวัย ยังสอดคล้องกับงานศึกษาด้านการอนุรักษ์และประยุกต์ใช้ผ้าทอในหลายพื้นที่ ที่ชี้ว่าการปรับตัวให้ทันต่อบริบทสังคมร่วมสมัยเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่น (ทักษิณา พิธกุล, 2559) ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการออกแบบที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับบริบททางสังคมร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ แนวทางการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับการออกแบบร่วมสมัย โดยใช้ผ้าทอลายตากัดเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่นที่มีคุณค่า ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและวัฒนธรรม การพัฒนาดังกล่าวควรคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการรักษาสถิติศาสตร์ดั้งเดิมและการตอบสนองต่อความต้องการของตลาด เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถแข่งขันได้ในบริบทปัจจุบัน โดยใช้แนวคิดผ้าทอกับกระบวนการคิดเชิงบูรณาการ มาพัฒนาเป็นลายผ้าทออย่างสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธเนศวร์ เจริญเมือง ที่ได้อธิบายไว้ว่า การทอผ้าทอลายตากัดนั้นเกิดจากแรงบันดาลใจของชาวบ้าน ผ่านเครื่องมือทำการประมงหรือที่เรียกว่า “Cultural Embeddedness”

และการฝังตัวทางวัฒนธรรมที่สามารถอธิบายว่าศิลปะและงานหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นทรงคุณค่า มีรากฐานและวิถีคิดมาจากการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน แฝงด้วยเรื่องราวของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2555) ผ้าทอตากัดนั้นไม่ได้เพียงแต่ความงดงามเท่านั้นแต่มีความหมายที่ลึกซึ้ง การถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งในบทบาทของครูนพมาศ สาสนัย ถือเป็นตัวอย่างสำคัญของการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญา ทางวัฒนธรรมแบบมีชีวิต ที่เน้นการรักษาและต่อยอดองค์ความรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ดังแนวคิดของ อารังรัฐ ศรีทอง ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเชิงวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่เสนอว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงวัฒนธรรมควรมุ่งเน้นการสร้าง “คุณค่าทางวัฒนธรรม” (Cultural Value) ที่สะท้อนเรื่องราวของชุมชนมากกว่าการผลิตเพื่อการบริโภคเพียงอย่างเดียว ช่วยให้สินค้ามีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นสามารถทำการแข่งขันในตลาดได้ และยังเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย (อารังรัฐ ศรีทอง, 2562) นอกจากนี้ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่มุ่งเน้นการศึกษาในเชิงอนุรักษ์ เช่น ประวัติความเป็นมา ลักษณะลวดลาย และกระบวนการผลิตของผ้าทอ ขณะที่ยังขาดการศึกษาที่มุ่งเน้นการนำภูมิปัญญาดังกล่าวไปพัฒนาเป็นงานสร้างสรรค์ในบริบทร่วมสมัย งานวิจัยนี้ได้เข้ามาเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาผ้าทอลายตากัดสู่ผลิตภัณฑ์แฟชั่นที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้จริง พร้อมทั้งยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้ นอกจากนี้ ยังได้เสนอแนวทางในการปรับปรุงแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจนในงานวิจัยก่อนหน้านี้

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัดของชุมชนเกาะยอสู่การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัย โดยพบว่า กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพควรเริ่มต้นจากการศึกษาทุนทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชน นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวคิดการออกแบบ จากนั้นจึงประยุกต์ใช้หลักการออกแบบร่วมสมัยควบคู่กับความต้องการของผู้บริโภค เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้งานได้จริงและสอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน โดยองค์ความรู้ที่ได้สามารถสรุปเป็นกระบวนการพัฒนาได้ดังนี้

ภาพที่ 4 กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการศึกษาทุนทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผ้าทอลายตากัดของชุมชนเกาะยอมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัย หากมีการปรับปรุงในด้านการออกแบบ สีสันทัน และรูปแบบการใช้งานให้เหมาะสมกับผู้บริโภคยุคใหม่ ควบคู่กับการสื่อสารคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างยั่งยืน ข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัยนี้ คือ การยืนยันว่าภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัดมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัยที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ โดยเฉพาะเมื่อมีการปรับปรุงแบบให้สอดคล้องกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยด้านการออกแบบ สีสันทัน และการเล่าเรื่องของผลิตภัณฑ์มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความน่าสนใจและคุณค่าของสินค้า อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การค้นพบว่าตลาดมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่สามารถเข้าถึงได้ ทั้งในด้านราคาและการใช้งาน ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดการผลิตแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นความประณีตและการใช้งานเฉพาะโอกาส ดังนั้น การพัฒนางานสร้างสรรค์จากผ้าทอลายตากัดจึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการอนุรักษ์ แต่ควรมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการตอบสนองต่อความต้องการของตลาด เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งในมิติทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ จากผลการวิจัย ผู้วิจัยเสนอแนะเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นแรก ขอเสนอแนะไปยังหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรบรรจุการส่งเสริมผ้าทอพื้นถิ่นไว้ในแผนพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพื่อบูรณาการองค์ความรู้ในชุมชน สร้างรายได้ให้กับชุมชน ประเด็นต่อมา ชุมชนควรนำมรดกภูมิปัญญาผ้าทอลายตากัด ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ไปขยายผล และสร้างหรือพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นบรรจุไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม หรือจัดไว้ในกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ให้เด็ก และเยาวชนในสถานศึกษาหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริง ทั้งนี้เพื่อการอนุรักษ์ให้ผ้าทอยังคงอยู่คู่กับชุมชนเกาะยอ ประเด็นต่อไป ภาครัฐควรส่งเสริมให้เป็นชุมชนต้นแบบด้านมรดกวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับการพัฒนาท้องถิ่นด้วยนโยบายทางวัฒนธรรมของประเทศ และประเด็นสุดท้ายควรมีการวิจัยการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม หรือ วิสาหกิจชุมชนผ้าทอด้านการตลาดผ่านการเล่าเรื่องราวของผ้า โดยเน้นการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ และควรวิจัยการนำผลิตภัณฑ์แฟชั่นที่ผ่านการสำรวจความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้บริโภค ไปต่อยอด หรือสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์หลายประเภท หลายรูปแบบ และมีกลุ่ม เป้าหมายที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). วัฒนธรรมสรรค์สร้าง เศรษฐกิจสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- คมกริช ชาญณรงค์. (2560). การใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา : สภาพปัญหาและการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 11(3), 64-71.
- ตุนท์ ชมชื่น. (2558). การเสริมสร้างศักยภาพการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน “ผ้าทอกะเหรี่ยง” ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์: กรณีชุมชนตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 3(2), 203-214.

- ทักษิณา พิธกุล. (2559). การอนุรักษ์และการประยุกต์ภูมิปัญญาหัตถกรรมผ้าทอของคนยองในจังหวัดลำพูน (The Conservation and Application of Local Wisdom in Hand Woven Textiles of Yawng People in Lamphun Province). วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 24(45), 139-156.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2555). ชุมชนท้องถิ่นกับภูมิปัญญาไทย. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์ และการพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธำรงรัฐ ศรีทอง. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเชิงวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักงานส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. (2555). คู่มือการลงทะเบียนผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP ปี 2555. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.
- อรรถพันธ์ พงศ์เลาหพันธ์. (2563). การพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอแฟชั่นไลฟ์สไตล์จากทุนวัฒนธรรมพื้นถิ่นจังหวัดน่าน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. ศิลปกรรมสาร, 13(2), 102-119.
- อรรถสิทธิ์ จันทรนิเวศน์. (2557). การศึกษาพัฒนารูปแบบผ้าทอดอกจอกแบบดั้งเดิม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสินค้าแฟชั่น : กรณีศึกษาโครงการผ้าทอในพระบรมราชานุสาวรีย์วัดน้ำเต้าอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Sawada, Y. (2019). Asian economic integration report 2019/2020: Demographic change, productivity, and the role of technology. Philippines: Asian Development Bank.
- Throsby, D. (2001). Economy and culture. Cambridge: Cambridge University Press.
- UNESCO. (2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Paris: United Nations.